

Eindrapportage Kennis op Maat Definitief versie december 2021

Algemene gegevens	
KoM-nummer	KoM21001
BO-nummer	BO-58-001-014
Titel	Voer voor adviseurs, fase 2(2011-2022)
Missie / MMIP	MMIP A5 Biodiversiteit in de kringlooplandbouw
Uitvoerende WR-instituten	Wageningen Economic Research, Wageningen Environmental Research
Projectleider WR (naam + emailadres)	Marijke.dijkshoorn@wur.nl
Penvoerder (namens private partijen)	Boerennatuur, Wouter Hakkeling
Startdatum	01-06-2021
Einddatum	31-12-2022
Bijdrage publieke financiering (WR capaciteit)	€ 153.543

Kern van het KoM-project

Doel, doelgroep, partners, aanpak

- Doel: Het doel van dit project is tweeledig:
  - het samenstellen van een WIKI 'voer voor adviseurs', een modulair informatiepakket met integrale kennis van natuurinclusieve landbouw, waaruit geput kan worden voor trainingen ten behoeve van de doelgroep
  - een format voor intervisie tussen netwerken en een regio on tour met bijbehorende try-out.
- Doelgroep primair: onafhankelijke adviseurs en (boeren)coaches die door boeren zelf worden benaderd, of die werken op basis van provinciale programma's en trekkers van (boeren)netwerken. Secundair: (Toekomstige) boeren, overige adviseurs
- Deelnemende partners; Boerennatuur, Hans de Haan (Land van waarde), Provincie Noord Brabant, 5 x ZZP Overijssel, Living Lab Natuurinclusieve landbouw Overijssel, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Vereniging van Agrarische Adviseurs, Aeres Hogeschool Dronten, Provincie Gelderland, Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek (VALA), Wijland, Provincie Drenthe, Agrarisch Natuur Drenthe, Stichting Living Lab voor Natuurinclusieve landbouw Friesland, Kennis & Innovatie Erve Mentink. N.B. Agro Innovatie Centrum De Marke heeft zich net na de formele aanvraag terug getrokken als partner, de deelnemende partners hebben meer uren ingezet om dit op te vangen.
- Aanpak: Met de inbreng van de vele verschillende partners verbonden aan dit project is inzichtelijk geworden wat de behoefte is aan kennis op het gebied van natuurinclusieve landbouw. In wisselwerking met deze partners is een kennisproduct (WIKI voer voor adviseurs) ontwikkeld dat voor hen zeer toegankelijk is, praktisch toepasbaar en handig te gebruiken. Door de directe betrokkenheid (co-creatie) bij de ontwikkeling van het product (middels workshops, werksessies in verschillende groepen, maar ook individueel) is de nieuwste kennis al grotendeels bij hen geland. Op deze manier konden en kunnen zij vrij snel de kennis zelf al toepassen/gebruiken in hun dagelijkse praktijk en trainingen. Zo is het prototype van het materiaal gebruikt in de adviseurstraining van de SABE regeling. Feedback vanuit docenten van deze training is dat het materiaal erg volledig is. Naast de WIKI is er ook gewerkt aan een format voor intervisie tussen netwerken en een met bijbehorende try-out. Het concept is getoetst met alle partners. Wijland, partner van het project, was al gestart met het opzetten

van een netwerk van netwerken NIL, tijdens dit project en heeft aan het einde van try out aangeboden dat de netwerkpartners, die hier mee verder willen zich kunnen aansluiten. Op deze manier wordt geborgd dat een verdere uitwisseling tussen netwerken kan blijven plaatsvinden.

- Bijdrage aan de MMIP: Dit is verspreiding en doorwerking van kennis en innovatie voor het herstel en benutting van biodiversiteit in de kringlooplandbouw.

Resultaat / terugblik

- Wat is er concreet opgeleverd?
  - Bijeenkomsten
    - 6 fysieke en/of online bijeenkomsten met alle partners
    - 6 fysieke of online bijeenkomsten van deel werkgroepen
    - 4 bijeenkomsten voor afstemmen met verbindende projecten en derde partijen
    - Diverse bilaterale afstemmingen tussen de verschillende partners en externen
    - Try-out van format voor intervisie tussen netwerken met partners van het project.
    - Fysieke deelname Natuurinclusieve landbouwdag onderwijs 2022
    - Online workshop Boerennatuur
  - Welke producten zijn opgeleverd en waar zijn die (online) te vinden (in ieder geval GKN-link)
    - een WIKI 'voer voor adviseurs', een modulair informatiepakket met integrale kennis van natuurinclusieve landbouw, waaruit geput kan worden voor trainingen ten behoeve van de doelgroep
<https://wiki.groenkennisnet.nl/space/VVA>
    - Project website: <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksprojecten-lnv/soorten-onderzoek/kennisonline/voer-voor-adviseurs-1.htm>
    - Overige communicatie uitingen:
      - Lezing WIKI Voer voor adviseurs op een landelijke onderwijsdag in kader Greendeal Natuurinclusieve Landbouw:
<https://edepot.wur.nl/582522>
      - Persbericht via partners en GKN:
<https://groenkennisnet.nl/nieuwsitem/landelijke-onderwijsdag-natuurinclusievelandbouw>
      - Nieuwsbrief GKN: <https://groenkennisnet.nl/nieuwsitem/voer-voor-adviseurs-2>
https://action.spike.email/100164/Newsletter/ghp3v3lroric3fspjp7x5acxdgnl3aakoudesd5ub6jqmuxr63xa?utm_source=Measuremail&utm_medium=email&utm_campaign=Natuurinclusieve+landbouw&culture=nl-NL
      - Boerennatuurweek: workshop natuurinclusieve landbouw,
<https://www.youtube.com/watch?v=CGazMtWUF1k>
  - Wat was het bereik en effect bij MKB-ers, studenten, etc? Zowel kwalitatief als kwantitatief.
    - WIKI voer voor adviseurs wordt o.a. gebruikt in trainingen onder de SABE-regeling en in het onderwijs.
    - WIKI voer voor adviseurs heeft veel bekendheid gekregen op de Natuurinclusieve landbouwdag november 2022.
    - De partners gaan hier zelf verder mee in hun trainingen en advisering. VAB heeft een groot netwerk van adviseurs. Ook het netwerk van Stimuland en Boerennatuur is groot.

- Onze betrokken partners hebben het nieuwsbericht over de WIKI verspreid onder hun relaties. Dit zijn andere adviseurs, scholen, coaches, agrarische collectieven, boeren en andere stakeholders. De netwerken van de partners zijn vrij groot, zodat het niet mogelijk is om een kwantitatieve inschatting te maken.

Reflectie

KoM is bedoeld om onderzoeksresultaten door te vertalen naar handelingsperspectief voor (toekomstig) MKB-ers.

- Wat werkte goed en wat werkte minder? Vanuit perspectief van de doelgroep en vanuit perspectief WR.
  - Hoe functioneerde het consortium? Positieve punten en leerpunten.
    - Het werkte erg goed om de grote groep partners in te delen in werkgroepjes en de uitkomsten in grotere sessies met elkaar te delen. Door het project in onderdelen te splitsen en vervolgens uit te werken en te behandelen in de werkgroepjes. Hierdoor kon men ook goed aansluiten en de aandacht erbij houden.
    - Partners waren zeer realistisch bij de invulling van de WIKI en de wijze waarop deze ook op termijn haar waarde kan behouden. Ze konden goed duiden wat gevoelig was voor actualiteit en/of onderhoud in de tijd en waarom het er dan niet of wel in moest. Ook wisten zij goed over te brengen hoe het eruit moest zien, zodat het voor iedereen wat bood, voor de (toekomstige) adviseur, generalist of specialist
    - De uitwisseling met een prototype met docenten die een training hebben gegeven aan adviseurs in het kader van de Sabe regeling bevestigde dat de WIKI hen goed ondersteunde in de voorbereiding.
  - Welke (kennis)producten scoorden goed qua bereik, welke minder? Waardoor komt dat?
    - De WIKI scoort goed. Het is een concreet en praktisch product en biedt voor iedereen wat. Het kan makkelijk opgenomen worden in trainingen, in het onderwijs of in advisering naar de klant. Het biedt informatie voor de beginner maar ook voor meer de specialist en het is open en toegankelijk voor iedereen. De partners zijn zeer tevreden.
    - Het format voor de intervisie van netwerken is ook goed ontvangen, het adopteren van het netwerk en hier zelf aan gaan trekken kostte wat meer bedenktijd of en hoe men hier zelf ook actief handen en voeten aan kon geven.
- Is er samengewerkt met het onderwijs? Hoe werkte de samenwerking met het onderwijs?
  - Aeres was een partner in dit project en heeft ook richting gegeven, evenals de VAB hoe het materiaal het beste vormgegeven kon worden, zodat het aansluit als input voor trainingen voor adviseurs en anderen. De link met HAS Den Bosch (nu HAS Green academy) is daarbij ook gelegd. Via het project zijn beide scholen ondersteund in het ontwikkelen van hun opleiding voor de SABE regeling.
- Zijn er suggesties voor verbetering van de huidige KoM-regeling?
  - Nee
- Tips & tricks en Do & Don'ts voor volgende KoM-projecten.

- In de praktijk is de In Kind onderbouwing bij de partners soms zeer lastig schriftelijk onderbouwd te krijgen door ingewikkelde administratiesystemen, accountantsverklaringen en combinatie van verschillende onderwerpen in één activiteit. De bedrijfsvoering van de partners is niet ingeregeld voor dit soort externe verantwoordingen.